

Pouzdrovníček *Coleophora inulae* novým druhem naší entomofauny

Druhově nejpočetnějším rodem v řádu motýlů jsou podle současných poznatků pouzdroničci (*Coleophora*, čeleď Coleophoridae). V celé Evropě známe asi 630 druhů a jen od r. 2000 bylo odtud popsáno dalších téměř 80 druhů nových pro vědu. V České republice jich bylo prozatím zjištěno více než 180. Pouzdronička *C. inulae* popsal Maximilian F. Wocke v r. 1876 podle nálezu z oblasti německé spolkové země Porýní-Falc. Až dosud byl doložen ve všech našich sousedních zemích, nyní ho můžeme zařadit také do seznamu naší fauny.



Dne 10. července 2021 byli nalezeni dva samci tohoto druhu na stráních kopce Výhon nad obcí Blučina u Židlochovic v okrese Brno-venkov. Nad políčky a sady drobných pěstitelů převažují plochy starších úhorů, extenzivních a opuštěných sadů, pastvin a různě velké ostrůvky stepních trávníků a teplomilných křovin. Jde o jednu z nejsevernějších výsep panonské

flóry a fauny, řada druhů hmyzu zde dosahuje nejsevernějšího známého bodu rozšíření na našem území, ve střední Evropě, nebo dokonce v celém areálu. Mozaika různě zachovalých polopřírodních biotopů je obklopena rozsáhlými celky obhospodávaných polí a od obdobných lokalit je značně vzdálená a izolovaná. Stráně pod vrcholem Výhon s kótou 355 m n. m. jsou



tak oázou v zemědělské krajině. Kopec byl v r. 2002 vyhlášen přírodním parkem, nejcennější zbytky drnových stepí se nacházejí na severozápadní straně v přírodní památce Nové hory.

Stejně jako u ostatních pouzdroničků jde i v případě *C. inulae* o motýla, jenž svůj poměrně krátký život tráví skrytě v podrostu a létá jen na kratší vzdálenost. Spatřit ho v přírodě není snadné, housenky mají dvouletý vývoj (dvakrát přezimují), takže dospělce zastihneme v červnu a červenci pouze ob rok. V odborné literatuře se dozvíme (Laštůvka a kol. 2018), že housenky jsou potravně vázány na blešník úplavičný (*Pulicaria dysenterica*), oman hnidák (*Inula conyzae*) a sadec konopáč (*Eupatorium cannabinum*). V původním popisu druhu (Wocke 1876) je uveden oman německý (*I. germanica*) a na portálu lepiforum.org pak o vrbolistý (*I. salicina*). V samotném území nálezu bylo zaznamenáno několik druhů omanů, hojný je oman mečolistý (*I. ensifolia*), nachází se tu rovněž o. německý. Přítomnost živné rostliny dokládá, že nález tohoto pouzdronička zde není nahodilý.

Do rodu *Coleophora* patří drobní motýli s úzkými dlouhými křídly s omezenou, chudou kresbou a rozpětím 10–25 mm. Podle vzhledu často jednotlivé druhy spolehlivě nerozpoznáme. Řada z nich se od sebe téměř neliší, přes silnější lupu lze pozorovat jen několik jinak zbarvených šupinek na křídlech nebo rozdílně zbarvená tykadla. Nejspolehlivější determinace imag je podle morfologie kopulačních orgánů. Poněkud jednodušší určení bývá u odchovaných jedinců. Většina druhů má totiž monofágní housenky, které během vývoje žijí ve specifickém pouzdru (vaku), někdy až bizarních tvarů, tvořeném nejčastěji z částí živné rostliny. Pouzdra bývají druhově odlišná a vedle hostitelské rostliny poskytují mnohdy jednoznačné vodítko při determinaci. Pouzdro *C. inulae* je asi 15 mm dlouhá trubička, na konci upravená k zachycení kukly při líhnutí dospělého. Druhá strana pouzdra s periskopicky zatoučeným ústím umožňuje souběžnou polohu s listem nebo stonkem rostliny, což má nejspíš význam při maskování na porostu.

S pouzdroničkem *C. inulae* bylo na Výhonu zjištěno dalších 20 druhů rodu. Z významnějších je možné zmínit *C. aleramica* – vyvíjí se v semenech jetele (*Trifolium*) a na Moravě byl dosud znám jen z okolí Lanžhota, *C. oriolella* – vývoj v semenech bílojetele (*Dorycnium*), štírovníku (*Lotus*) a čičorky (*Securigera*), *C. obsconella* – v semenech hvězdnice chlumní (*Aster amellus*), *C. ptarmicia* – housenka minuje listy řebríčku (*Achillea*) a *C. onobrychiella* – housenka minuje listy některých druhů kozinců (*Astragalus*). Z hojnějších druhů šlo např. o *C. conspicuella*, *C. flavipenella* nebo *C. saxicolella*.

Použitá literatura uvedena na webu Živy.

1 Pouzdroniček *Coleophora inulae* nalezený 10. července 2021 na kopci Výhon u Židlochovic. Rozpětí křídel 14 mm

2 Charakter biotopu *C. inulae* na kopci Výhon, zatím jediném známém místě výskytu na našem území. Snímky: J. Němý